

NIT DE LLUM A TAVERTEL

per FRANCESCO GIRONELLA
ESTORCH

DIBUJOS:
JOAN GÓMEZ

La negror esperada de cada dia —hora de vespres, rosari monòton de velles arraulides, cant boirós d'ocells perduts— no arribava ni tenia l'aire d'arribar. El sol ja portava estona colgat sota les muntanyes que emparen —a la llunyania— la plana de Vic i les suaus ondulacions que empaiten un horitzó que s'allunya poc o molt segons les boires que planen silencioses damunt l'estol de turons fugissers cap a la ratlla del cel. L'hora tardana havia de portar al damunt foscor inevitable, com cada dia, i més en aquestes diades de cap d'any, amb sol de curta volada que ressegueix, de matí a vespre, les arestes del Montseny morat. I a l'inrevés de l'habitud, una lluïssor desconeguda, caiguent a plom des del cel nu, donava llum al poble, quasi de migdia, amb ombres de mig pam tan sols. Però era una llum freda, com de fanals de voravia, tan freda que augmentava el silenci amatent que impregnava arbres i cases, matolls i camins, el campanar encimbellat i els cingles agosarats. El silenci amatent: és la buidor constant del poble, sense el qual Tavertet perdria molt de la seva identitat. El silenci, fidel complidor del seu destí a Tavertet: ser-hi sempre, amarar-ho tot. I aquest vespre, encara més. Les ales d'un ocellot bategaren sordament i s'endinsaren cap a la clotada, xuclades pel cingle golafre.

El cel era nu, però un floc de boira recorria els cimals de Monteis, filtrant-se per les brancades d'alzinar i roureda, avançant lentament cap al poble paralitzat.

Les mestresses guitaven febroses a través dels vidres, de la cuina estant, sense gosar moure's, mentre paraven més que mai l'oïda al possible caminar de l'home que havia de retornar a casa. Era ben cert que, de molts anys ençà, no havien viscut un fenomen tan estrany, tot i estar avesades a fets insòlits, propis de pagesia allunyada de la civilització.

Els pocs fanals dels carrers romanien encesos, llum inútil, ara ben xardorosa al costat de la que queia del cel. El mossèn, poc amic de misteris, optà per sortir a la placeta davant l'església, per a inspeccionar l'estrany fenomen que ell, com tots, vivia en aquells moments. Palplantat enmig dels quatre arbres que guarneixen la placeta, alçà el cap, la boca mig oberta i interrogà amb la mirada el cel de mals presagis. Girà una volta completa amb un lleuger moviment de peus, acotà la mirada fins a contemplar l'herba resseca, i s'entornà cap cot a la sacristia per a preparar les cerimònies de l'endemà. Tenia una sensació de cap buit, com si la fredor de la llum ambiental le hagués cegat les idees dins el seu crani poderós assegut damunt el coll ample i robust.

Un gos llançà u udol esgarriós, llarg, tremolós, incontenible, mig grinyol, mig esgarip. I el repetí tres vegades, com les premonicions. Un eco —eco desconegut al poble— li replicà, però justament quan ja havia udolat la tercera vegada, un eco que es fonia no pas contra les muntanyes, sinó cap el cel de la llum freda. I com un crit d'alerta, aquell gos incità les dones a eixir de casa, lentament, desconfiades, amb una mà aguantant-se el davantal i amb l'altra fent mitja visera davant els ulls, car la llum cegava les mirades. Sols se sentien les passes incertes que avançaven cap a la mateixa placeta on el mossèn, uns moments abans, havia romàs. Un aa una, les dones arribaren indecises, interrogant-se amb els ulls, dubtant de fer un pas més. No serien més enllà d'una dotzena.

— I els homes? —xiuxiuejà una d'elles.
— On són els homes?
— El de casa era a la feixa de baix.
— El meu era a casa, però ara no el veig. Deu ser al bar.

Bolcaren les mirades cap al bar de can Gabriel i compregueren i allí no podien ser-hi. La porta i les finestres eren tancades, com si la casa fós abandonada.

— Què és aquesta llum?
— I aquest silenci?

El diàleg s'escolava lent i tenia més de xiuxiueig de confessional que no pas de conversa al mig de la plaça. Les cares d'aquelles dones, ja ferrenyes de natural pels anys, els vents i el sol, ara adquirien un to grisós, pàl·lid, amb grans ombres a les conques dels ulls i sota la boca, producte de la llum que queia a pic damunt els seus caps. Se n'adonaren, i una d'elles esclafí en sanglots i en tremolors, com sacsejada per un mal lleig. Les altres se n'allunyaren d'un salt, girant el cap per evitar veure la malaurada que començava a grinyolar com el gos que adesiara havia concitat la reunió. Obria la boca ajuntant els llavis i mig aclucava els ulls, alçant tot el cap devers el cel metàl·lic que li abocava llum de plata al front i les galtes.

— Color de mort! —exclamà una de les més velles.— Color de mort, color de dol. Color de mort, plor d'un any. Any de dol, any de mort.

I totes feren el senyal de la creu, acompanyat d'un nou udol de la dona, que ja havia caigut agenollada, els ulls en blanc i sacsejada per un tremolor més fort.

— Verge del Remei, empara'ns! —xisclà una noia jove.

— Calla! No cridis els sants si no vols paüra —li manà la vella que no havia deixat de repetir, amb to de rosari, la lletania de dol i de mort.

— Cerquem els homes, ens calen els homes!

— Més que els homes, ens cal una foguera! —ordenà la vella.

Totes la van mirar de reüll, malfiadades. Fins i tot acabaren els udols i tremolors de la que remania agenollada. I el silenci era altra volta impressionant, confós amb la llum de plata que tenyia les teulades, els arbres, els camins i la cinglera. El floc de boira seguia el seu camí lentament, deixant una estela de rostits a les branques i les fulles d'hivern, com si un mal esperit destructor li infongués una flama invisible.

El mossèn sortí de la rectoria i contemplà l'escena de les dones. Però no va dir res. Elles l'interrogaren amb la mirada inquieta, i ell avançà cap al cercle indecís que formaven. S'aturà al costat de la que romania agenollada. Tenia els ulls vidriosos i semblava incapaç de mirar res de concret. Les dones se li atansaren estrenyent el cercle i algunes allargaren la mà, mig protegint-se, mig defugint la persona del mossèn, que semblava transfigurat en un ésser que ningú no podia definir.

— Any de dol, any de mort! —rosegà entre dents la vella.

— Si ets bruixa, fora d'aquí! —li ordenà una altra vella.

— De bruixa, res. De morts, n'he vistes moltes. D'encanteris, massa. I d'ordres, només les de la meva ànima.

— Pel q e dius, encara ho crec més, això de bruixa.

L'altra collí d'una revolada un roc i l'hi etzivà amb certesa al bell mig del pit. Se sentí un retronys de timbal colpit i un gemec ajupí la dona que caigué estirada, bocaterrosa. De terra estant, encara tingué esma de cridar:

— Ara veig ben bé que n'ets, de bruixa. Bruixa, més que bruixa!

I totes callaren. Silenci de mort, udol de por, llum de plata que queia incontenible.

II

Estremida per un foc, abraçava aquell cos dur i el feia seu prement-lo contra el pit i les cames. Ell romania immòbil amb l'alena feixuc i el cap perdut entre els cabells de la dona posseïda. La cambra fosca només s'il·luminava per un fil de llum blanca que es filtrava per l'esclatxa del finestró. De tant en tant, el grinyol d'una porta llunyana hi posava un instant de música monocorde, sufocada per les parets gruixudes de la masia perdura entre les arbres, allunyada del poble.

— Tornaràs, demà? —li digué ella, a cau d'orella.

Ell ho negà amb un moviment de cap, que atansà galta contra galta. I ella l'abraçà més fort encara, com si pretengués guardar-lo sempre al costat, perquè la dona és possessiva sense dir-ho, acapara, recull, transforma, afaïçona a imatge pròpia, lliura el cos per a fer-ne un altre d'igual i no accepta perdre res.

Arribà a la casa l'eco estrany de l'udol del gos, repetit tres vegades i rebotit en el cel lluminós. L'home alçà el cap, amatent, burxat per aquell crit estrany del gos. Contemplà un instant la llum blanca del finestró i es passà una mà pels ulls, mentre l'altra s'ensorrava en el matalàs tou que havia cruït llargament poca estona abans.

— Llum, encara? —La seva veu era fosca, adormida, inconsistent.— Què és aquesta llum, si ja deuen ser les vuit del vespre?

S'assegué al llit, esbufegant pel nas i per la boca, mentre passava, una vegada més, la manassa pel cos febrós de la dona que l'havia acollit. D'una revolada, saltà del llit i obrí el finestró. Un devessall de llum freda i blanca inundà la cambra, com si a fora hi hagués un focus xafarder que delatés l'amor impossible —molt més anhelat per impossible— d'aquell xicotàs de carns fresques i de la dona madura, però de bones carns encara, insatisfeta per un marit eixorc i sorrut, atreta ara per les infidelitats engrescadores, enceses d'una setmana ençà.

— Te'n vas?

— No ho sé.

— No em deixis encara. L'home tardarà a venir.

— Has vist quina llum més estranya?

La dona alçà el cap i una llarga cabellera li dibuixà unes sines prominents, quasi insultants, i li remarcà les faccions grosses però harmonioses d'una cara saludable, colçada pel sol i les ventades, amb angles cantalluts per la llum blanca que la invadia de ple.

— Verge! I què és això?

— No ho sé pas. Aquell udol del gos...

— Malastruga?

— Molt més que això. I l'eco del lladruc... Si aquí mai no n'hem sentit, d'eco...

— Potser el sol que es pon...

— I ca! Són les vuit tocades i el sol porta més de dues hores colgat.

— Quin esglai! Ai, mare, què deu ser això?

La dona saltà del llit, tota nua, les carns poderoses, i s'atansà a la finestra. Contemplà l'espectacle del cel color d'argent, la llum blanca planant damunt el grandios roure que donava una ombra de poc més d'un pam i percebé el llarg, fred, constant silenci que ho amarava tot. Girà la cara i mirà interrogant el jovenàs que romania encara assegut al llit, amb l'esguard perdut a l'horitzó, incapaç de superar la profunda emoció del moment. Ella se sentí trasbalsada per dos sentiments oposats, irreconciliables, que li partien el cor.

— Quina llum tan estranya! Oh, com t'estimo, quina felicitat he sentit amb tu!

I corregué cap al llit, s'abocà sobre les cames i la panxa del noi i omplí el seu cos de besades tendres i apassionades, en un afany d'engolir tota la bonior que brollava del seu cos, com si fos un comiat etern. Ell no es mogué, capficat per l'estrany fenomen.

— Haig d'anar al poble —digué finalment, apartant la boca de la dona amb un gest suau però decidit.

El xicotà saltà del llit i es vestí ràpidament, mentre ella, encisada d'afanys carnals, el contemplava amb un somriure als llavis. S'hi passà la llengua, de tan resseca, i hi dibuixà una llarga besada a l'aire.

— Me'n vaig. No voldria pas que el teu home em veiés sortir d'aquí. Em mataria!

— I ca! Per ser poc, ni d'això seria capaç! Quan tornaràs?

— No ho sé. Ja m'agradaria que fos aviat, però...

— Tota la setmana t'he estat contemplant com llauraves pels camps d'allí baix. Et veia petit damunt el tractor, feinejant sense parar, com una formigueta feïnera. I anava recordant la nostra primrera tarda, la del diumenge passat. Quina bogeria de tarda! I avui encara més!

— Aquesta llum porta malastruga. Adéu. Me'n vaig al poble, a veure què en diuen.

S'atansà a la porta de la cambra amb un somriure poc convençut i sortí. Se sentiren les seves petjades feixugues i lentes, i finalment, el clapir sec del forrelat de l'entrada. Ella es deixà anar del tot damunt el llit i llançà un sanglot angoixat. Per què no hauria trobat fins ara un home a qui estimar amb tota la força que ella mateixa s'intuïa? I per què havia de ser una fruïció d'esquillentes, de tant en tant, sense gaudir cada nit, tot el dia si calia, d'aquell cos ple de vida, que l'encenia fins al més pregon de les entranyes, i l'empenyia a oferir-se-li tantes vegades com volgués, cadascuna plenament satisfeta, sense esforç, just amb el contacte dels ventres panteixants, brutalment sacsejats per l'emoció de la trobada de dos cossos fets l'un per l'altre? Per què no s'havien trobat abans, tres, quatre anys enrera, quan ella li hauria pogut oferir un cos més enlluernador, més fresc i més ben model·lat? Tant cecs havien estat, quan el veïnatge els obligava a veure's quasi a diari?

Es vestí lentament. Examinava cada peça de roba com si pretengués descobrir-hi encara una alenada del xicot ple de vida, que durant unes hores l'havia manyegada, besada arreu i posseïda amb convicció. Endreçà el llit per a no deixar-hi rastre i s'adreçà a la cuina. Sentí un calfred i pensà que una bona tassa de llet l'apaivagaria. Però en abocar la gerra de llet dins el pot, s'adonà que estava ben cuallada. S'esverà. Amb aquell fred, era impossible que la llet cuallés! Girà immediatament el cap i contemplà l'estranya llum que invadia el prat davant la casa. Deixà caure la gerra damunt els fogons i, prenent el gersei i el xal d'una revolada, eixí de la casa amb pas viu, cap cot, enlluernada cap al serrat. Enfilà el camí del poble, inquieta per l'estrany fenomen, però sobretot il·lusionada de reveure el seu xicot tan estimat.

III

L'alosa alçà el cap, encuriósida, i bategà d'ales breument. Llançà un crit a la companya i s'ajocà damunt la branca acollidora del roure. De terra estant, el gat mesquer remugà i donà mitja volta entorn del seu jóc. L'alzina deixà caure dues fulles groguenques, com dues llàgrimes d'hivern. La terra resseca grinyolava de fred i les arrugues profundes, solcades temps ha per les aigües revitalitzadores, s'esquinçaven a poc a poc, com boques obertes d'un clam de set.

El gat mesquer estava neguitós. La son l'aclaparava, però la inesperada llum argentina i freda el desvetllava a contracor. I l'alosa es preguntà si ja era nova albada. Però el roure advertí que el fet meteorològic no era de consuetud. En els seus dos-cents setze anys de vida, mai no havia viscut semblant capgirament de les lleis del dia i de la nit. L'ordre sofria un daltabaix. I ho proclamà amb veu serena, però greu.

— Companys, la contrada sofreix una irregularitat. Jo em sé molt bé el ritme de sol i lluna, de llum i d'estelades, i aquesta lluïssor damunt nostre no és la que correspon en tals moments. Alerta, doncs! Fets sobrenaturals poden malmetre el nostre terreny i les vides ufanoses que vivim potser es vegin amenaçades. Pareu compte!

El gat mesquer ensenyà els ullals afuats i urpejà una arrel que li queia a l'abast. Enllà, se sentí l'esbufec neguitós del porc senglar que amb trot àgil s'atansava. La remor de branques esquinçades i els gemecs de fulles esclafades pel pas incontenible de l'animalàs insensible, resultava més i més corprenedora en aquell silenci de llum glaçada. Els esbufecs eren a prop i el remuc cadenciós del porc senglar paralizà la conversa dels altres habitants. Calia demostrar l'adequat respecte a la bèstia que no atenia a raons quan s'enfurismava. Arribat al lloc, el porc senglar frenà amb les quatre potes clavades a terra i esguardà amb ulls vidriosos l'ampla testa del roure geganti, al qual retia admiració i respecte des que va experimentar, anys passats, la duresa de la soca amb els seus ullals etzivats contra ella.

— Què redimonis és aquesta llum? —preguntà amb un xiscle— Fa estona que cerco la negror de la nit i només trobo llum arreu. Ni a les baumes del sot de Balà no hi ha una ombra protectora. Me'n pots dir quelcom, germà roure?

L'alosa ajupí el cap devers la veu esquinçada del porc senglar i parpellejà un parell de vegades. El gat mesquer estarrufà la cua i estirà l'esquena, prest al bot salvador, si el porc senglar se li abraonava.

— Són hores de reflexió davant els fets corprenedors —encetà la veu greu, sorgida de les pregoneses del temps, que el roure emetia en circumstàncies serioses.— Ni la meva experiència, ni les llargues rumiades que estic fent, no em permeten d'endevinar causes, raons o efectes d'aquest fenomen imprevis i espectacular. Jo diria que el fenomen és bell i em sento fins i tot ufanós d'emmirallar les meves fulles en aquest davassall de llum argentina que plou damunt nostre. La pregunta teva, benvolgut porc senglar, ens l'hem feta tots: l'alosa, el boix, el gat mesquer, l'argelaga i l'avet fredolíc. Tots som conscients que quelcom d'estrany i desuet ens embolcalla. Si és una amenaça —i jo diria que tanmateix ho és—, ja cal que ens preparem per a les malaurances. Si és un signe del món sobrenatural —i també n'admetria aquest origen—, caldrà interpretar-lo per a seguir adequadament les ordres dels estaments superiors. Com pots veure, no tinc una resposta clara a la teva pregunta, que és també la que ens fem nosaltres.

— Vols dir, doncs, que ens hem d'esverar?

—insistí amb veu esquerdada el porc senglar.

— Davant el dubte, no hi caben sentiments. La paciència és l'actitud que més s'adapta a la impossibilitat momentània de solucions resoltes.

— Ho fas massa llarg! Et demano una resposta que em valgui —digué el porc senglar, mentra movia amunt i avall la testa poderosa, tenyida per la llum misteriosa.

— Jo diria... —apuntà tímidament l'alosa amb veu desmaiada.

— No t'he demanat l'opinió —la tallà el porc senglar.

— ...sí, és clar, però jo diria... —i refilà tan suau com pogué les seves paraules temorenques.— Vejam si ho dic de forma entenedora... He volat, fa una estona, fins a la plana i allí tot era normal. Ho diria, doncs, que només aquí es produeix el fenomen...

S'aturà en sec i tothom s'adonà del pas àgil que s'atansava per entre les fulles resseques del camí que porta a la carretera. El porc senglar acotà el cap i llucà amb mirada ferotge les branques vinclades pel pas de qui venia. Era la Laika, la gossa de can Moliner.

— Hola, nois! Finalment us trobo! —Callà sobtadament, glaçada per l'acolliment recelós que endevinà en aquells companys. Girà el cap a dreta i esquerra, per a assegurar-se que eren ben bé els seus companys coneguts i s'assegué damunt les anques, amb el cap ben alt i la boca mig oberta.— Molesto?

— No t'esperàvem i ens has sorprès —li respongué el roure, amatent.

— Quina rebuda! Semblava que anéssiu a foragitar-me! Bé, jo venia a dir-vos que el poble està esverat. No heu vist aquesta llum tan blanca? Doncs...

— L'hem vista —remugà el porc senglar.

— Doncs, a la plaça del poble les dones s'hi han aplegat, nervioses, excitades. Fins i tot hi he vist cops i gemecs.

— Tu sempre amb el cap eixelebrat —li etzivà el porc senglar.

— Us ho ben juro! Una vella ha apedregat una dona amb més punteria que quan m'etziven pedres a mí.

— Potser era una pedregada maldestre que anava per a tu —ironitzà el porc.

— Les suposicions —començava a sentenciar el roure assenyat, amb la seva veu engolada—, les suposicions denoten incertesa de ments febles. Val més donar crèdit a afirmacions concretes que, almenys, testifiquen fets. Si som un fet cadascun de nosaltres, també pot ser-ho una vella, un roc i un gemec de dona escomesa. Amiga Laika, voldries retornar al poble, anotar puntualment tot el que hi esdevingui i fer-nos-en una clara referència quan retornis, una estona més tard? Perquè aquesta claror no sembla voler marxar i la mateixa excitació que ens provoca, bé pot congriar-se entre els nostres veïns, molt més sensibles a tot el que sigui excepcional.

— Molt bona idea! —exclamà l'alosa.

— Es que tu també hi podries anar —afegí el roure, adreçant-se a l'ocell.— La teva ullada, de dalt estant, pot captar detalls valuosos.

— Ai, quina il·lusió! Ara mateix hi volo!

— Sempre tan xafardera! —mastegà el porc senglar.

— Aneu i vegeu, —arrodoní el roure.— I quan tot estigui dat i beneït, ens en feu una cabal relació per a treure'n les conseqüències que pertoquin.

El cap alt, la llengua enfora, cua dreta i un trot àgil, el gos enfilà el camí cap a Tavertet. L'alosa remuntà el vol amb nerviós batec d'ales i afuà l'aire com un llamp.

IV

Un formiguer de caps bullia a la placeta davant l'església i el xiuxiueig de les veus neguitejades s'enlairava cap al cel enlluernat. La claror era encara més blanca, d'una blancor metàl·lica, sense ànima, extesa com una mortalla damunt el poble. Poc més enllà de les cingleres, acabava un horitzó net, com el del mar de lluna plena. Ja no eren sols les

dones, sinó també els homes, joves i vells, els qui comentaven amb neguit les estranyes condicions d'aquelles hores.

El mossèn eixí de nou de la rectoria i, palplantat al dintell de l'església, intentà de definir els fets.

— Amics... —encetà per a fer-se entenedor.— Amics...

El xiu-xiu de les veus s'apagava lentament i els esguards s'adreçaren a l'església. Com que el mossèn restava més enlairat que la gent de la placeta, homes i dones es posaren la mà davant les celles, fent una visera exigida per la llum enlluernadora.

— Sí, amics... —repetí el mossèn.— Més val conservar la serenitat. Al capdavant, no sembla pas que aquesta llum ens perjudiqui ni malmeti les nostres coses. Retorneu a casa i seguïu amb les vostres feines.

— Color de mort, color de dol! —udolà la vella perduda enmig de la gent.

Tothom mirà esgarrifat la vella, que romania dreta amb els ulls clucs, les mans recollides damunt el pit i el cap enlairat com el llop que udola la mort pròxima.

El prevere allargà ràpid el braç, assenyalant la dona de malastruga i amb ulls encesos i veu agra, li llançà l'improperi:

— Cinteta de can Pelat! Cinteta, et prohibeixo que parlis. Guarda't les teves males arts per a casa teva!

— Les arts no són bones ni dolentes! Més te valdria confessar els teus pecats, que mai no ens els has dit!

— Dona del dimoni, calla! —i el ministre de Déu avançà dues passes, sense abaixar el braç amenaçador.

— Si fossis de Déu, no gosaries ni tan sols anomenar el seu àngel perdut. Però jo no sóc ningú, sinó que és el meu cor que parla mogut per la veu interior.

I la gent, commoguda, arrabassada per una aledada misteriosa, xiuxiuejà un llarg «Amen, amen».

El mossèn es mostrà sorprès, perdut enmig de cares desconegudes, les cares tallades a cop de ganivet per la llum blanca, llum de mort, llum de dol. Algunes dones caigueren agenollades, mentre en Gabriel, l'homenàs del restaurant de can Comte i de les vaques, igual que en Guifré de can Pilós, i algun altre home, acotaven el cap i esbufegaven d'angúnia. Però el prevere recuperà l'alè de lluita.

— Només hi ha la veritat de la creu. I ho saps prou bé, Cinteta! Les teves falòrnies les practiques a la teva cort. Aquí, no.

— I quina creu ens ensenyes, tu?

— La del Crist Redemptor!

— És la pau del esperit i no pas la mort, el que vol el teu protagonista etern.

— Foragitaré la teva família, i tu la primera, d'aquest poble.

— Quan em cerquis seràs cec. No em trobaràs.

— Les teves arts malèfiques no em fan por.

— Jo no faig mal. Els meus guies del més enllà, pobrets, no lluiten, il·luminen.

A mesura que parlava, la Cinteta prenia una veu

més cristal·lina, com si una jovesa de font muntanyenca brollés d'on qui sap-lo. Romania en la positiura inicial, el cap abocat al cel blanc, les mans al pit rígida com un ciri. El mossèn s'hi atansà encara més, però ara lentament i com malfiat, mentre abaixava el braç imperiós, fins que caigué derrotat per la força del dubte.

— No em vols creure? —I amb veu imperceptible, mormollà: —Com ho haig de fer perquè no m'afrontis?

La remor sorda de l'automòbil aparatós d'en Macià trencà l'encanteri de l'escena. Una frenada seca, el grinyol de les rodes embridades i la lliscada de pedres i terra sota el vehicle. D'una i d'altra porta, saltaren la parella amb l'esguard interrogador i la pressa de la por traspuant per les mans esteses.

— Heu vist? Què farem? —barbollejà l'home amb la seva veu atenorada.

La seva muller s'agençà el mocador de clapes morades i roses per a descobrir un xic més els pòmuls esblanqueïts i restà estintolada en el parafanc del cotxe. Tothom es girà com atret per la imatge decisiva d'un poder social. El mossèn suspirà alliberat i s'adreçà a la parella amb un lleu somriure, com excusant-se de l'escena enutjosa, per bé que els nouvinguts n'eren totalment forasters.

— Mai no havíem vist cosa semblant! —digué en Macià, bo i saludant amb una encaixada el prevere.— Algú de vosaltres, els més vells, recordeu fets així?

Ningú no respongué, com si el silenci fos l'afirmació clara de l'excelsitud del fenomen. I de sobte, aquella gent senzilla, acostumada al curs monoton de la vida sense horitzons, esclafí en un sanglot col·lectiu d'impotència. Els gemecs estremits de dones i nois, d'algun home feble, s'encomanaren com la reguera de foc que s'enfila per un marge. Era una confusa harmonia de sanglots i xiscles, d'esbufecs i planys, una tensió alliberada, molt més estrident en el bany de llum freda i de silenci glaçat del cel indiferent.

— I si toquéssim les campanes? —apuntà una veu somorta que amb prou feines es feu sentir.

— Mai!, Això, mai! —La vella Cinteta, amb un xiscle encara més juvenívola, despertà del seu recolliment i corregué cap a l'arcada que mena a la porta de l'església. Arribada allí, estengué els braços als costats, alçant una paret imaginària que barrés el pas cap al campanar.

— Qui és aquesta? —preguntà en Macià al mossèn.

— La Cinteta. No la contradiguis, no en facis cas.

Però el remei proposat per l'home —aquell dring de campanes que hauria de salvar el poble—, fou acollit per un «si» general, que tallava en sec el gemec comú d'uns instants abans. Tothom inicià una correguda cap a la porta de l'església, com un ramat de bens afuats pel gos. Però feren poques passes. La Cinteta, inflant el pit amb una força suprema i estirant encara més, fins a límits gegantins, els braços en creu, els aturà del tot.

— No passareu! Enrera! No sabeu pas que és tocar les campanes, ara!

— La veu cristal·lina era ronca, sense color, dominada per l'esglai i la decisió.

— Cinteta! Ja n'hi ha prou! —l'escriuà el mossèn.

— Plany de dol, any de mort! Una mica de sal, oli a dojo, orins de nadó i tot en una cassola de fang. Un ciri encès i tothom agenollat. Així us purificareu. L'oració us la donaré a cau d'orella, un a un. Mai no sabreu prou els malefics que us cauran si no compliu el que us dic.

El mossèn anava a intervenir de bell nou, però en aquell moment arribà, esbufegant, el noiàs seguit, un tros enllà, de la seva amistançada, que recollia els cabells sota el xal de llana negra. Un ullada del seu marit, aturà la dona. Es portà les mans al cor i acotà un instant el cap. Però compregué de seguida què significava el gest. I just un instant després, la seva mirada desafiant i les sines provocadores, negaven malèvoles la més lleu insinuació que li caigués al damunt. El xicotàs ni se n'adonà. Capficat pel fenomen que el poble vivia, i encara més, esverat per l'espectacle de la plaça invadida de gent, sentí una profunda angoixa que li glaçà les mans. El quadre estàtic d'homes i dones palplantats a la petita plaça davant l'església, la figura en èxtasi de la Cinteta i el cotxe enlluernador d'en Macià, suggerien una gravetat de fets o de situació, que la ment del xicot no podia assimilar. Els seus ulls interrogadors resseguien un a un els caps dels veïns, però s'aturaren finalment en la cara crispada del mossèn. Obrí els llavis, a punt de dir uns mots, qualsevol, però la gola se li glaçà i, rígida, anhelant, esperà el consol del mossèn.

— No és res, Perot, no és res. —El mossèn havia comprès què n'esperava d'ell, el xicotàs. Però en canvi, no relacionà l'arribada de la dona, ara avançant lentament cap al dintell de l'església, atreta per la figura excelsa de la Cinteta.

El mossèn esperà fins que veié clarament les intencions de la dona. I quan foren paleses, l'escrijà:

— Magdalena, no t'hi acostis!

Però ella sentia massa forta l'atracció de la Cinteta i arribà al seu costat. Amb la punta dels dits, li tocà la cara amorosament i amb la mirada ressegui el seu cos menut, però ferm, rejuenit com un àngel pur sota les robes negres que li esborraven, si en restava alguna, les mínimes formes de dona.

— Cinteta, bona dona... —els llavis de la Magdalena a penes arribaven a vibrar amb aquells mots.— Cinteta, què feu aquí?

— Magdalena, no és aquest el lloc on has de ser. Aparta't d'aquesta dona! —la veu del mossèn era imperiosa, agra.

— Cinteta, no us havia vist mai així... —I caigué agenollada, en actitud gairebé d'adoració.

— Filla meva, Magdalena —digué la Cinteta amb veu lenta i clara—, ja sé d'on véns i per què arribes tan tard. No, no et sàpiga greu, perquè les ànimes només són de cadascú i ningú no ens les pot prendre. Filla meva, alça't i segueix les meves indicacions.

La Magdalena obeí cegament. Amb gest decidit s'alçà i restà dreta i ferma com la seva amiga. Mirava desafiadora els homes i les dones units entorn d'elles, que no gosaven fer el mínim moviment, com arrabassats per l'encanteri de la Cinteta. Al fons de la placeta, on comencen les escales que menen a can Comte, hi havia el xicotàs, l'amic de la Magdalena, amatent a l'escena, però glatint el seu cos de les carantonyes de la dona encesa per un amor tants anys anhelat que ara ja era impossible. El noi es debatia entre el record de les hores passades i l'estranya sensació que li produïen la Cinteta i la Magdalena, protagonistes tan preclares que feien oblidar el motiu principal de la reunió: aquella llum a l'hora fosca i el silenci de mort que planava damunt el poblet.

La Cinteta aplegà les mans damunt la boca, com en actitud d'oració —la Magdalena feu el mateix—, obrí els ulls i encetà la seva lletania de frases aparentment inconnexes:

— En el nom del Senyor Omnipotent... —I la Magdalena repetí: «En el nom... del Senyor... Omnipotent»— ...pare de totes les coses que han estat creades per ell i la Verge Maria... —ara, la Magdalena amb prou feines podia seguir la ràpida recitació de la Cinteta, i les veus de les dues es confonien fent menys intel·ligible la desconcertant imprecació— ...i el seu fill Juscrist, dit també el Crist, Crist únic, llum de Crist que véns aquí, al nostre poble i tot ho il·lumines, amb llum blanca, llum de joia, llum de dol, udol de mort, any de dol, llum del Crist, Crist de llum, llum que tenim aquí...

La Cinteta s'aturà i prengué alè. Algunes veus s'havien afegit, en un mormolleig intel·ligible, però

denotant una voluntat de participació en aquell imprecatori salvífic, o almenys així deurien creure-ho els qui feien cas de l'oració.

— Llum que tenim aquí... Tots la veiem, però només jo l'entenc. Que els altres l'entenguin, la llum, la mort, el dol, llum i mort del Crist, que ens salvà, per la intercessió de la santa Verge Maria.

El lladruc del gos, la Laika, aturà l'oració. Expressava un nerviosisme poc habitual en els gossos i tothom girà el cap per a contemplar els moviments sacsejats i els lladruccs estentoris de la bestiola. La Cinteta callà i mirant fit a fit la Laika, li ordenà:

— Fes-te enrera, bèstia no humana, que tu no ets aquí per a ser com nosaltres. Calla!

La Laika emmudí i, amb la cua entre cames, s'allunyà un bon tros, mentre un bategar d'ales l'acompanyava.

La Cinteta es passà les mans per la cara, posà els ulls en blanc i llençà, inesperadament, un crit trencat, esgarriat, que retronà muntanyes enllà, com un plany incontenible davant les malvestats anunciades. Les dones encetaren un rosari d'ais!, els homes acotaren el cap i el mossèn, feu el senyal de la creu, ben segur corprès per la innegable sinceritat d'aquella dona visionària que no pretenia amagar cap de les sensacions que la inundaven.

I aquella boira que rostití les arbredes de Monteis aparegué de nou, brollant de sota el cingle, i alçà un cap amenaçador per la punta de les roques que enceten el Pla del Castell. Una llum rogenca, com de brasa, ballava al cor de la boira i rostia els matolls que queien sota les seves urpes. Tothom, a la plaça, hi adreçà les mirades. Fins i tot la Cinteta sofrí una nova transformació. Ara li rebollava la seva vellesa, les arrugues d'un rostre rosegat pels anys li solcaven la cara i la seva figura escanyolida esdevingué més petita. Aclucà els ulls i feu unes passes enrera, com fugint de la boira que, així i tot, era a uns bons dos centenars de metres enllà.

La Magdalena intentà de recollir-la amb gest amatent, com si la veiés caure. Mostrà tristor en veure la transformació de la Cinteta. La boca li feu un gest amarg i el desencís de la joia perduda li feu brollar unes llàgrimes:

— Cinteta! Amiga! Jo et voldria sempre jove, parlant com ho feies. Les teves paraules eren conso per al meu cor turmentat. Cinteta! No et deixis abandonar pels qui et parlaven.

— Aviat tornarà la serenitat al cor. Al meu cor i al dels altres, a tots aquests que veus aquí, perduts en els seus desvaris. Però no he pogut evitar la visió de foc i destrucció que ens porta la boira. Has vist com aniquilava les fulles dels matolls? Es massa clara la premonició perquè no m'esverí. Retornem a l'esperança perquè... —i alçà la veu, adreçant-se a tothom— perquè sé que seguireu els meus consells. Fem un cercle, aquí mateix a la plaça, i invocarem els bons guies que ens volen ajudar.

I avançà decidida cap al bell mig de la placeta, obrint-se pas amb un gest imperiós de la mà. La Magdalena la seguí i ambdues s'aturaren en arribar al punt que la Cinteta havia fixat com a idoni i que

coincidia amb el grup més compacte de vilatans. Les dues dones llucaren desvergonyides el mossèn que romania mut, confús, al costat dels Macià i llur cotxe, a un extrem de la placeta, allí on s'enceta el camí cap a la carretera. La Cinteta extengué els braços cap endavant, fent força imaginària d'apartar els homes i les dones, i aquests iniciaren un moviment cap enrera, obrint un cercle cada cop més gran, més gran, fins que deixaren ben isolades les dues dones al bell mig del terreny de la gran batalla contra les dissorts i les il·lusions falses i les morts anunciades, i també moltes altres coses invisibles i inconfessades, pecats potser, afanys certament, inhibicions de mitja nit, gasiveries de ments de curta volada, papers tots ells de la gran tragèdia desgranada dia a dia en la bonior d'un cel blau, enlluernat de sol, ara, en canvi, cegat de llum blanca, freda, misteriosa. Hores de cobejança que ara es fonia com gebrada matinal, perquè l'esglai als cors propi del misteri que els invadia, era l'urc necessari per a induir que la confessió sincera de les mesquineses i al ferm propòsit —mal que durés just aquella nit— de la conversió a la bonhomia. Algun senyal de la creu que es dibuixava mecànicament per l'aire fi de la nit brillant, traduïa les pors del càstig etern tantes vegades anunciat per les oracions eclesiàstiques amb retrunys apocalíptics. La litúrgia d'ara era espontània, maldestre, sense ciris infernals ni incensos, ni tan sols l'orgue consolador. Era una litúrgia eixuta, masella, de cossos que obeïen el gest imperiós de la Cinteta, amb la Magdalena d'açòlit.

— Prou! —escridassà el mossèn. Els ulls li vesaven ira conciliar— Prou! Tothom a casa!

La Magdalena inflà el pit i alçà un cap altiu, agosarat, desafiador. La Cinteta, en canvi, s'arrauli, abaixant-se a poc a poc, com un cuc trepitjat.

— No puc admetre que seguïu aquesta comèdia. Aneu-vos-en a casa, que aquesta llum misteriosa es fondrà a la matinada. N'estic segur! —A mesura que desgranava els mots, el mossèn s'atansava a les dues dones, en un intent de prendre'ls el protagonisme que havien gaudit fins aleshores. Es concentrà un moment, com sintetitzant les paraules decisives que imposarien definitivament la seva autoritat moral entre aquella gent sacsejada per forces opostes, masella sempre a les admonicions pomposes.— Germans, germans de tot cor... Jo no pretenc imposar-vos res, sinó que vull que seguïu pel camí del seny i de la seriositat. Cinteta, bona dona, em sorprens amb les teves falòrnies, però no et blasmo. Sé que ho fas de bona fe. Però no és aquest el camí. No, no és el camí que esperem de tu. Deixa, per favor, deixa aquests encanteris que no duen a res. La veritat és el Crist dels Evangelis, no tergiversat per adulteracions de via estreta. Ell ens dóna la Fe, ell ens dóna l'Amor que ens agermana. I les bruixeries —no en nego pas la bona fe, no la nego, no la nego— són adulteracions de la veritat de l'Església. Cinteta, retorna a la teva vida exemplar, que ja saps que tots t'estimàvem. I ara, més que mai, et cal mantenir-te en la santedat, perquè a la teva edat... Ja ho saps,

la mort sempre a l'aguait, però més a la teva edat, i per això mateix, t'has de conservar pura i neta per a ésser acollida en qualsevol moment en els braços del Pare Etern. —S'aturà per a prendre alè i palpar l'efecte de les seves paraules.— Jo us dic, germans, que aquest fet misteriós, no deixa de ser un fet natural i que, tard o d'hora, s'acabarà. Els encanteris que preteneue fer no serviran per a res, i jo us dic que no hi ha miracles en els nostres temps. No l'espereu, doncs, el miracle. I tu, Magdalena, no et deixis seduir per les aparences. Sigues la muller exemplar que sempre has estat, al costat del teu marit, i no busquis en la Cinteta unes novetats que no et portaran a res. I tots vosaltres, germans, obeïu les ensenyances de la Santa Mare Església, que sempre us menaran pel bon camí. —Buscà amb la mirada una aprovació general, però només trobà caps cots, sense expressió, masells, avergonyits, com incapaços d'una resposta. Neguitejat per la fredor dels feligresos, implorà el suport d'en Macià i la seva dona, que apuntaven un somriure de circumstàncies, indecisos entre la fe dogmàtica i la raó cartesiana de la cultura estoïca. El mossèn feu una inspiració profunda, premé els punys de ràbia continguda i apurà el darrer sil·logisme:— Tot el que existeix és obra de Déu. No ens ha d'esverar, no hem de tenir por. Deixem doncs que la naturalesa faci el seu camí, com nosaltres fem el nostre.

La veu se li havia tornat aspra i resseca, les paraules eren eixutes i sense modulació. Exhaust, crispat, abandonava la lluita, incapaç d'aportar nous arguments en pro de la seva passió religiosa, que ha de donar una visió salvífica al món batzegat per ired i guerres, per bellesa i harmonia.

La Magdalena, colpida per la tràgica amargor del mossèn, adreçà una mirada tendra al seu amic, agombolant en un instant records dolços d'una abraçada abrandada. I ell, indecis, somrigué. L'encís creat abans per la Cinteta es fonia i uns primers murmuris delataven el retorn a la realitat quotidiana. L'encís embuixat que aquella vella havia sabut crear no acabava d'arrelar en les ments simples d'uns pagesos heroics que abrivaven llurs pròpies vides amb el monòton feinejar diari fins que moriren, un a un, com espelmes esgotades, al ritme cadenciós d'un **andante con motto** tocat per violoncels melancòlics. Desconeixien els sil·logismes escolàstics d'una part, i també les lleis positivistes de la naturalesa definida pels llibres; els seus somnis no eren nodrits per llibres de cobertes atractives, ni molt menys per vivències trasbalsadores sofertes en països llunyans; la cobejança que niuava en llurs cors era la de la terra que vol florir cada primavera, era la del blat rostit pel sol de juny, que ateny l'eclosió total, l'obra ben feta de cada gra madurat i en saó; la rialla escassa que apuntava adesiara, poc convençuda, era el contrapunt a les tempestes amb sordina que cada desgràcia o malvestat despertaven en llurs cors endurits per la feina diària.

I de sobte, com una guineu furtiva, la boira destructora etzivà una urpada a les primeres cases del poble. Una flamarada anuncià la seva arribada.